

N u chúng ta vô ý đi b đ ng ph i ng i M , ng i ta không c n chúng ta xin i, h xin i tr c: "I am sorry", s vi c coi nh đ c gi i quy t m t cách l ch s , nh nhàng. Nh ng n u ch ng may đ ng ph i ng i Vi t, s có m t cu c c i kéo dài không bi t bao lâu. Đôi khi hai ng i đi xe đ p đ ng vào nhau, xe không h , ng i không h h n gì nh ng l i k b đ u ng i s t tai sau m t h i gây l n. Đ a con khóc thay vì đ cho nó nín, ch ng trách v , v trách ch ng thành ra cãi nhau. T chuy n nh nh t y hai ng i l i nh ng chuy n t ngày x a ngày x a ra k , ra trách, phân tr n hàng ti ng đ ng h m i ch m đ t.

Đó là chuy n nh , nh ng vi c l n h n ng i ta b ra c ngày c bu i, có khi c th ng đ ch i b i m ng nhi c đi đ n thù h n nhau su t đ i. Chúng ta s ng b ng tình c m quá nhi u, quá n ng ch quan nên s phân bi t ph i trái không rõ ràng, h ng i nào nói nhi u, ch i, m ng nhi u, nói đ c nhi u l i cay đ c đ c coi là ng i gi i, ng i th ng. Th ng không căn c trên s đ ng, sai làm ng i ta không c n lý l , c nói b a, nói ngang, nói th nào cũng đ c. Do đó t c ng có câu: "M t ng i nói ngang c làng không l i." Xa h n n a, có khi đem nhau ra tr c c a quan vì m t chuy n không đầu.

S ng ngo i qu c, chúng ta th y ng i ta đ i x v i nhau l ch s , r ng l ng và khôn ngoan h n chúng ta. L va ch m nhau, c hai bên cùng nói "sorry" (xin i), vi c không đáng gì v l i đó là s s su t; trong c quan n u chúng ta vô ý làm h h ng đ v t hay làm sai, ng i ta nói "don't worry" (đ ng b n tâm) r i ng i ta ph v i mình s a ch a hay ch b o đi u sai sót vì vi c đã x y ra r i có m ng m hay c n nh n cũng không l i đ c, ch thêm m t thì gi và làm bu n ng i khác.

Hàng xóm có đi u không v a lòng, ng i ta bán nhà đi ch khác, cãi nhau m t thì gi và thêm b c mình. Tôi bi t m t gia đình ng i Vi t sang đây (M) nh ng quen l i s ng Vi t Nam, không bi t tôn tr ng hàng xóm, m băng Video và DVD cho phát ra hai cái loa c ngàn oát (watt) b t k ngày đêm làm cho cái nhà sát bên c nh 1 năm đ i ch ba, b n l n. Tr ng h p này b bên nhà ch c ch n s ch i b i nhau, có khi th a ki n hay đánh đ m nhau n a không ch ng.

V n đ ch i b i c a ng i Vi t, đã có nhi u ng i nói t i nh nhà văn Nguy n công Hoan hay h c gi Lê văn Siêu. M i đây đ ng tác gi Nguy n th Tuy t Ngân và Tr n ng c Thêm trong bài "Ng i Vi t Ch i" đăng trên t báo Pháp Lu t t Sài Gòn s Xuân Canh Thìn 2000 và đăng l i trong cu n "Tìm V B n S c Văn Hoá VN" cho r ng l i ch i c a Vi t Nam đã b c vào hàng "ngh thu t" và góp ph n làm kho tàng văn hóa VN c truy n thêm phong phú (Tr n ng c Thêm TVBSVHVN trang 293, Nhà xu t b n T ng H p TPHCM in l n th 4).

Dù đứng ở phía nào hay qua góc đứng nào thì chữ b không thể xếp vào hàng ngh thu vì ngh thu luôn luôn hống với cái Th, cái T, cái Đ (Chân - Thiến - M). Chữ b là dùng nhng người nói cay để nguy n ra, trừ o, mặt sát ng khác sao gọi là t, đ p đ c? Chữ b là qua người nói mu n đào m cu c m nhà ng ta, b t ông bà tiên nhà ng ta ăn nhng th d dáy, ô u. Mu n b m, xé nát ng ta mà nói r ng góp ph n làm phong phú n n văn hóa c truy n trong khi Văn Hóa mang tính Nhân B n: thân ái, đ l ng, khoan dung, hòa h p.

Tóm lại chữ b là hành đứng xu, vô văn hóa đã có từ lâu (nay đã gi m r t nhi u) nên qua thời gian đ c g t rửa thành bài b n, có v n đi u, nh p nhàng đ i xu ng. Các dân t c khác không có người tàn t, thậm đ c, đ n v t (ng ta ch i n ng nh t là "đ con v t (heo, bò, ng a) hay đ què, mù, th i tha...") và cũng không chữ h t ngày này sang ngày khác nh chúng ta.

Quê tôi bên b sông H ng, phía trong đê là đ ng c y lúa, ngoài đê g n b sông là trang tr i hàng năm vào kho ng tháng 6, tháng 7 âm l ch n c l t dâng lên, m i nhà ở trên n n đ t đ p cao trông nh m t hòn đ o. Tôi nh h i còn bé có hai bà hàng xóm m i làm thông gia v i nhau đ c ít lâu đã x y ra xích mích vì bà bệnh con bà, tôi bệnh con tôi (v ch ng tr nào mà không có trách móc, cãi c v t). Lúc đ u ch trao đ i qua nh ng ti ng bóng gió c a bà m v sau bi n thành ch i nhau công khai. Hai nhà ở cách nhau qua m t khu v n đ 50 mét (150 feet) đang b n c l t dâng cao làm gi i tuy n ngăn cách, m i bà ở m t bên ch i chỗ sang nhà nhau m y ngày m i đ t. Gi ăn, gi ng là nh ng cu c t m đình chi n:

- Bà ch i mày b n c mi ng, đ bà xúc mi ng xong bà s đào m , đào m nhà mày lên.
- Quân ch t ti t, đối thì v n c đi, l y s c mà nghe tao lời ông bà, ông v i nhà mày ra tao đ y.

Nhng người ch i b i thô l, cay đ c nhng người có v n, có đi u. Đ i khái:

- M cha mày đ i đ t

Tính a cãi c, ch i b i c a ng i Vi t

Tác Giả: Ph m Hy S n

Thứ Năm, 19 Tháng 2 Năm 2009 03:25

Tao h t lên tr i

Tao ph i ngoài l

Cho qu nó m

Cho chó nó tha

Cho ông đi qua

Cho bà đi i

Vén đá... ..lên đ u

Nh c i...là nh c.

Bà kia không kém:

- Th quân chua ngoa

Th ng cha mà y d i

T đ i mà y ngu

Tao k p vào khu

Tao k p vào háng

Tao đánh, tao m ng

M t c tr tr ...

Chúng ta v n kính tr ng t tiên không hi u sao ng i ta c thích đem ông bà nhau ra ch i. Mình không tr ng Ông bà, cha m ng i thì ng i không tr ng ông bà, cha m mình.

Sau đây là "bài ch i" m t tr m gà do h c gi Lê văn Siêu ghi i kèm theo i bình lu n:

"- A...con gà c a tao nó nhà tao thì nó là con gà, nó vào nhà mà thì nó thành con cú, con cáo, thành th n nanh đ m nó m vào đ u nhà mà. Mà tr con gà c a tao thì thôi, mà ăn con gà c a tao thì mà x ng c n h u, mà ch t tr đ ng c. Mà đi sông đ m đò, mà đi đ ng ch t ch . Tao ch i cho đ n ông tam đ i nhà mà tr xu ng, cho đ n m c m nhà mà ra m i thôi..." (Lê văn Siêu, Văn Minh VN trang 224).

Sau đây là i bình c a nhà h c gi : "Ch i cho đ n đ u rau ph i mùa, chúa đ t ph i c i. Ch i c nh là hát hay. Ch i sôi lên sùng s c, đ c lên l l . Ch i mà thành v n, thành đ u lên b ng xu ng tr m." (Lê văn Siêu, VMVN trang 225).

Vi c ch i bi trên g n nh mai m t nh ng vi c hay cái c v n t n t i trong gia đình cũng nh ngoài xã h i. Chúng ta hay ch p nh t nh ng chuy n nh nh t và không có tinh th n bao dung.